

Právní informace pro lékaře

JUDr. Jan Mach

ředitel právní kanceláře ČLK

advokát

Chirurgové za smrt nemohli, rozhodl soud

Petr Kozelka

Lékaři dělali, co mohli, přesto se občas stane, že boj o život pacienta prohrájí. Tak by se dal ve zkratce shrnout páteční verdikt brněnského městského soudu, kterým bylo osvobozeno sedm chirurgů Nemocnice milosrdných bratří v Brně.

My pacientům neslibujeme přežití, my jim nabízíme šanci na přežití operačním zákrokem

Josef Všetíček, primář chirurgie

Žalobce je vinil ze smrti pacienta po náročné operaci, jenže soudkyně Barbora Sýkorová na základě podkladů znalců v čele s profesorem Pavlem Paškem prohlásila, že k žádnému pochybení nedošlo. Lékařům hrozily až čtyři roky za mřížemi.

Na lavici obžalovaných chirurgů posadil státní zástupce s tvrzením, že zanedbali pooperační péči muže, který byl operován s karcinómem žaludku. Pacient

Foto: PRÁVO – Petr Kozelka

Na lavici obžalovaných usedla polovina chirurgického oddělení Nemocnice milosrdných bratří včetně primáře.

při operaci v dubnu 2009 navíc přišel o slezinu, přesto se po zákroku jeho stav rychle zlepšoval a po dvou týdnech se uvažovalo

o jeho propuštění z nemocnice. Jenže pak nastoupily teploty a zánež, stav se rychle zhoršoval, muž musel být převezen na specializo-

vané pracoviště Fakultní nemocnice u sv. Anny. Zde byl uveden do umělého spánku, prodělal dalších sedm reoperací, v červnu ze-

mřel. Podnět ke stíhání lékařů pak dala vdova po zemřelém.

„Soud po dokazování, zejména na základě výpovědí soudních

znalců, dospěl k závěru, že postup lékařů v tomto případě byl lege artis, tedy že pacientovi byla poskytována zdravotní péče v souladu se všemi současně dostupnými poznatky lékařské vědy,“ odůvodnila osvobozující verdikt soudkyně Sýkorová.

„Studoval jsem průběh den po dni a myslím, že kolegové nepochybili. Příčinu obtíží bylo těžké zjistit proto, že uložení zánětu bylo pod hranicí na rozhraní mezi dutinou břišní a hrudní,“ prohlásil ve svém posudku Paško.

„I moje osobní zkušenost je taková, že tyto záněty se poznávají velmi obtížně. Myslím, že bychom postupovali víceméně stejně. Lékaři dělali, co mohli, bohužel to dopadlo tak, jak to dopadlo,“ uvedl dále.

Osvobozující verdikt uvítal primář chirurgie Josef Všetíček, který na lavici obžalovaných seděl se svými kolegy. Upozornil, že případ se neměl před soud vůbec dostat, neboť pacientovi se snažili ze všech sil pomoci.

„My pacientům neslibujeme přežití, my jim nabízíme šanci na přežití operačním zákrokem. Každý pacient je informován, že může umřít,“ řekl.

Hlavní právní problémy lékařů

- Dočasné smlouvy poskytovatelů a ZP
- Snaha snížit počet lékařů i nemocnic, příslib růstu mezd lékařů bez právních záruk
- Právní odpovědnost a kriminalizace
- Neodpovědné znalecké posudky
- Nové zákony – složitá mnohdy nejasná pravidla a přísné hrozící sankce
- Léčit nebo šetřit? Lege artis versus regulace

„Přeregistrace“ na poskytovatele

- Na základě registrace NZZ lze poskytovat zdravotní služby do 31.3.2015.
- Žádost o nové oprávnění nejdříve 2.4.2012, nejpozději do 31.12.2012.
- Dohoda prezident ČLK-ministr 5.12.2011 kromě formuláře žádosti žádné doklady
- Metodický pokyn MZ krajským úřadům – vyžadovat jen žádost dle § 18/1, podle věty druhé § 121 odstavce 5 zákona o zdravotních službách

Přehled nových zákonů

- Zákon o zdravotních službách 372/2011 Sb. současně ruší zákon 20/1966 a 160/1992
- Zákon o specifických ZS č. 373/2011 Sb.
- Zákon o ZZS č. 374/2011 Sb.
- Novela zákona o veřejném zdravotním pojištění č. 48/1997 provedená jednak
- zákonem č. 298/2011 Sb., jednak zákonem č. 369/2011 Sb.

Nový zákon o znalcích

- Příprava věcného záměru nového zákona o znalcích – člen komise MS na návrh ČLK
- Znalec vrcholný odborník, odvolatelný, kárně postižitelný, odpovědný za škodu
- Výběr znalců podle současných předpisů ve spolupráci s ČLK. Doporučení: primářská licence, diplom CŽV, doporučení OK VR

Některé zásadní judikáty

- 7 Tdo 219/2005 – k pojmu lege artis
- 3 Tdo 777/2010 k příčinné souvislosti
- 4 Tz 101/2009 k ukládání trestů lékařům
- Publikace Judikatura ve zdravotnictví
- Snížení šance na přežití či uzdravení – zásah do práva na ochranu osobnosti
- Nové pojetí náhrady škody v novém občanském zákoníku

Judikát k lege artis

- 7 Tdo 219/2005 vícekrát citovaný také v dalších judikátech Nejvyššího soudu ČR
- Chyba v diagnóze sama o sobě není non lege artis. Nevyužití dostupných dg. možností, které jsou obvyklé v dané situaci je non lege artis.
- Postup lékaře ale vždy hodnotit ex ante, jak se stav jevil v době rozhodování o dalším postupu, nikoli ex post, kdy výsledek je již znám

Judikát k příčinné souvislosti

- 3 Tdo 777/2010 příznivý pro lékaře.
- Jednání bez něhož by následek nenastal, nemusí být důležitou příčinou následku. Tzv. gradace příčinné souvislosti. Chybný postup musí být pro způsobení následku zásadní. Absence rozhodnutí k okamžitému překladu na vyšší pracoviště, by musela být významnou příčinou úmrtí. Není-li to spolehlivě potvrzeno, není pochybení lékaře důvodem k odsouzení v trestním řízení

Judikát k trestání lékařů

- 4 Tz 101/2009. Nepodmíněný trest není důvod ukládat, je-li lékař dosud bezúhonný trestně i profesně, byť se dopustil hrubého pochybení s následkem smrti či vážné újmy.
- Uložení zákazu výkonu povolání na časově omezenou dobu je však v těchto případech důvodné.

Zákon o zdravotních službách

- Nová terminologie – služby, péče, ZZ...
- Pravidla hry poskytovatel – státní správa
- Pravidla hry poskytovatel – pacient
- Zdravotnická dokumentace a NZIS
- Nakládání s tělem, úmrtí-postup, pitvy
- Stížnosti a jejich řešení, kontrolní činnost
- Fakultní nemocnice a specializovaná centra
- Správní delikty a sankce

Nová terminologie

- **Zdravotní služby** = zdravotní péče, konzultační služby, pitvy, ZZS, doprava, specifické zdravotní služby, transplantace..
- **Zdravotní péče** = preventivní, diagnostická, léčebná, rehabilitační, ošetrovatelská...
- **Zdravotnické zařízení** = prostory určené pro poskytování zdravotních služeb
- **Poskytovatel** = FO nebo PO oprávněná poskytovat zdravotní služby

Nová terminologie

- **Ošetřující lékař (zdravotník)** = kdo určuje individuální léčebný postup a koordinuje poskytování zdravotních služeb pacientovi
- **Registrující poskytovatel** = VPL, PLDD, zubní lékař, gynekolog – vždy konkrétní lékař, nikoli „firma“ (Moje ambulance)
- **Individuální léčebný postup** = dg. rozvaha, návrh léčby, rehabilitace, léčebného režimu

Nová definice lege artis

- **Náležitá odborná úroveň** = poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.
- (§ 4 odstavec 5 zákona č. 372/2011 Sb.)

Co z ní vyplývá pro lékaře?

- 1. Lékař svobodně volí po dohodě se svým pacientem s ohledem na jeho individualitu kterýkoliv uznávaný medicínský postup.
- 2. Přidrží-li se lékař kteréhokoli uznávaného postupu, postupuje lege artis!
- 3. Při hodnocení je nutno brát v úvahu konkrétní podmínky a objektivní možnosti

Právo pojištěnce vůči ZP

- Ze ZP se hradí zdravotní služby poskytnuté s cílem zlepšit nebo zachovat zdravotní stav
- a) odpovídající stavu pojištěnce a účelu léčby
- b) jsou v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy,
- c) existují důkazy jejich účinnosti.
- (§ 13 odstavec 1 zákona č. 48/1997 Sb.).
- Při stejném terapeutickém účinku lze volit mezi základní a ekonomicky náročnější variantou.

Dědění praxí

- Zemře-li poskytovatel, může na jeho oprávnění poskytovat ZS ten, kdo oprávněn užívat ZZ zemřelého poskytovatele, splňuje podmínky a do 15. dnů to oznámí KÚ a ZP
- V poskytování musí být pokračováno do 60 dnů od úmrtí poskytovatele, datum sdělí KÚ
- KÚ vydá osvědčení o splnění podmínek
- Marným uplynutím lhůt oprávnění zaniká.

Práva pacienta

- Právo na úctu a důstojné zacházení
- Na volbu poskytovatele ZS
- Na konzultaci u jiného poskytovatele
- Být předem informován o ceně ZS
- Znat jména pracovníků poskytujících ZS
- Odmítnout účast studentů a jiných osob
- Na informace o zdravotním stavu, navržených ZS a jejich poskytování jen se svobodným informovaným souhlasem

Specifická práva pacienta

- Nezletilí na účast rodičů u léčby
- Přijímat návštěvy a duchovní péči
- Tlumočení a dorozumívací prostředky
- Přítomnost psa se speciálním výcvikem
- To vše ovšem v rozsahu, aby nebyla omezena práva dalších pacientů a pouze v rámci, který stanoví vnitřní řád ZZ. Ten se tak stává velmi důležitým dokumentem!

Informovaný souhlas

- Povinnost informovat pacienta, osoby, které pacient určí a zákonné zástupce má LÉKAŘ vždy u lékařských výkonů, nelékařský zdravotník v rámci své kompetence. O čem:
- Původ a stadium nemoci, prognóza, lze-li..
- Účel, povaha, předpokládaný přínos výkonů
- Důsledky a rizika navržených výkonů
- Jiné způsoby léčby – přínosy a rizika
- Omezení v obvyklém způsobu života, další potřebná léčba, doporučení léčebného režimu

Informovaný souhlas

- O podání informací vždy učiní ten kdo je podal záznam do zdravotnické dokumentace
- Kdy bude vyžadován informovaný souhlas písemně, kromě případů stanovených zákonem, rozhodne každý poskytovatel sám
- U plánované péče je třeba informovaný souhlas vyžádat opakovaně po 30. dnech, zapsat do ZD
- Pacientovi, který není schopen informace vůbec vnímat se informace nepodá.
- Pacient se může informací vzdát nebo určit jinou

Informovaný nesouhlas

- Pokud pacient po obdržení informací odmítá souhlas, je podána informace opakovaně, se zdůrazněním rizik pro něho. Pokud nadále odmítá, pořídí se písemné prohlášení (revers). Odmítá-li jej podepsat, podepíše poučující zdravotník + svědek.
- Pacient může souhlas odvolat, nikoli ale probíhá-li již výkon, jehož přerušování může znamenat poškození zdraví nebo ohrožení života.

Informace o pacientovi

- Při převzetí do péče je třeba vyžádat od pacienta rozhodnutí o tom, kdo může:
 - a) být informován o jeho zdravotním stavu
 - b) nahlížet do dokumentace+kopírovat ji, popřípadě, že toto právo nemá nikdo.
- Nelze-li si toto vyžádat, právo na informace mají osoby blízké – pokolení přímé, sourozenci, manžel, registrovaný partner, osoba pociťující újmu pacienta jako svou vlastní.

Zadržení nepříznivé informace

- V nezbytném rozsahu na dobu nezbytně nutnou lze zadržet informaci, která by mohla pacientovi způsobit závažnou újmu na zdraví. Nelze ji zadržet, pokud:
 - 1. Informace je nutná k léčbě a prevenci
 - 2. Zdravotní stav je rizikem pro okolí
 - 3. Pacient výslovně žádá o pravdivou informaci, aby si mohl zajistit své záležitosti

Dříve vyslovená přání

- Prohlášení pro případ kdy nebude schopen..
- Prohlášení písemně, jeho součástí poučení RVPL nebo OL příslušné odbornosti o důsledcích, podpis pacienta úředně ověřený
- V průběhu hospitalizace netřeba ověřený podpis, stačí podpis pacienta, zdravotníka a svědka.
- Platnost je 5 let. Nelze u nezletilých a osob zbavených ZPÚ. Nelze vyžadovat postup, který by byl aktivním způsobem smrti (včetně odpojení)

Souhlas u nezletilých

- Informace zákonnému zástupci, přiměřeně nezletilému, staršího 15 let informovat plně
- Souhlas obou rodičů, jde-li o výkony, které mohou negativně ovlivnit zdravotní stav a kvalitu života
- U starších 15 let netřeba souhlasu rodičů ke každému výkonu, pokud to písemně potvrdí
- Do 24 hodin oznámit soudu, že se nepodařilo získat souhlas obou rodičů u odkladné péče
- Neodkladná péče se poskytne bez souhlasu!!!

Poskytování péče bez souhlasu

- 1. Izolace, karanténa, povinné léčení, OL
- 2. Jeví známky duševní poruchy či vlivu návykových látek, přitom ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo okolí a nelze řešit jinak
- 3. Zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a neumožňuje vyslovit platný souhlas
- Povinnost hlásit hospitalizaci a omezení do 24. hodin soudu v místě sídla ZZ a osobě blízké

Hlášení útěku pacienta

- Pokud pacient svévolně opustil lůžkové zdravotnické zařízení a přerušением poskytování zdravotních služeb je vážně ohroženo zdraví nebo život pacienta nebo třetích osob, je poskytovatel povinen informovat:
 - a) osobu určenou pacientem k podávání informací, manžela, rodiče, jinou blízkou osobu, je-li známa
 - b) Policii ČR

Povinnosti poskytovatele

- Vyvěsit seznam cen hrazených pacientem
- Vyvěsit provozní a ordinační hodiny
- Opatřit ZZ viditelným označením firma, IČ
- V době nepřítomnosti vyvěsit informaci o zástupu v případě potřeby neodkladné péče
- Předat zprávu registrujícímu poskytovateli
- Podávat zprávy potřebné pro návaznost péče poskytovatelům zdrav. a soc. služeb

Další povinnosti poskytovatele

- Zpracovat seznam zdravotních služeb, k jejichž poskytnutí je třeba písemný souhlas
- Podílet se na žádost kraje na LPS
- Předávat údaje do NZIS
- Uzavřít profesní pojištění odpovědnosti
- Umožnit vstup a kontrolu určeným orgánům
- Seznámit pacienta s jeho právy a řádem ZZ
- Zpřístupnit informace konzultantovi – 2. názor

U jednodenní a lůžkové péče

- Odděleně nezletilí-dospělí; muži-ženy
- Včas informovat rodiče o propuštění dítěte
- Zpracovat traumatologický plán – KÚ, MZ
- Zpracovat program prevence infekcí
- Zavést interní systém hodnocení kvality a bezpečí
- Vybavit pacienta při propuštění léky a zp nejméně na 3 dny nebo delší nutnou dobu
- Propustit bezmocné osoby až po zajištění další péče osobou blízkou nebo OÚ.

Odmítnutí a vyřazení pacienta

- Překročení únosného zatížení poskytovatele
- Vzdálenost z hlediska návštěvní služby
- Nelze odmítnout neodkladnou péči, porod, služby spojené s ochranou veřejného zdraví
- Vyřadit lze pokud pominou důvody léčby, odmítá veškeré zdravotní služby, neposkytuje nezbytnou součinnost, porušuje vnitřní řád a léčebný postup, není-li chování způsobeno jeho zdravotním stavem.

Práva zdravotnického pracovníka

- Být informován, že pacient je nosič, apod.
- Neposkytnout zdravotní služby v případě, že by došlo k přímému ohrožení života, nebo vážnému poškození zdraví zdravotníka, v případě ZZS rozhoduje vedoucí výjezdové skupiny a hlásí operačnímu středisku
- Odmítnout zdravotní služby odporující jeho svědomí, s výjimkou neodkladné péče

Povinná mlčenlivost

- O skutečnostech o kterých se zdravotník dozvěděl při poskytování ZS, s výjimkou:
- 1. Informace pro návaznost péče
- 2. Sdělování údajů se souhlasem pacienta
- 3. Sdělování údajů podle právních předpisů
- 4. V nezbytném rozsahu pro právní ochranu zdravotníka, včetně práva předat kopii dokumentace svému znalci nebo komoře

Nahlížení do dokumentace

- Pacient a zákonný zástupce + osoby určené pacientem s výjimkou autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky.
- Osoby blízké zemřelému pacientovi, pokud za svého života neurčil jinak.
- Orgány stanovené v § 65 odstavec 2 ZOZS

Kopie dokumentace

- Orgány podle zákona do 15.dnů, pacient a osoby jím určené nebo blízké či pozůstalí do 30.dnů od obdržení žádosti.
- Kopie doporučuji nezasílat pacientovi, advokátovi, apod., ať si osobně vyzvedne, lze doporučeně s dodejkou zaslat úředním orgánům.

Stížnosti

- Oprávněn podávat pacient, zákonný zástupce, osoba blízká u zemřelého nebo nemůže-li sám ze zdravotních důvodů.
- Stížnost se podává poskytovateli, pokud stěžovatel nesouhlasí s vyřízením, může ji podat správnímú orgánu, který vydal oprávnění (KÚ, MZ).
- Stížnost na členy komor jde-li o odbornost a etiku lze nadále podávat příslušné komoře

Stížnosti – povinnosti poskytovatele

- Navrhnout ústní projednání, je-li vhodné
- Vyřídít do 30.dnů, nebo písemně informovat, že si lhůtu prodlužuje na 60 dnů
- vést evidenci o stížnostech a jejich vyřízení
- Umožnit stěžovateli nahlížet do stížnostního spisu a pořizovat si z něho kopie
- Poskytnout součinnost při šetření stížnosti správním orgánem

Stížnosti a poskytovatel lůžkové a jednodenní péče

- Poskytovatel lůžkové a jednodenní péče je povinen vypracovat postup pro vyřizování stížností a informaci o možnosti podat stížnost správnímu orgánu a toto uveřejnit na svých internetových stránkách a na veřejně přístupném místě ve zdravotnickém zařízení

Řešení stížností úřadem

- Do 30.dnů, je-li třeba posudek nezávislého odborníka 60.dnů, je-li třeba nezávislé odborné komise 120 dnů od obdržení.
- Stížnost podaná neoprávněnou osobou se považuje za podnět k provedení kontroly
- Zjistí-li úřad porušení povinností, může stanovit nápravná opatření, nebo věc předat příslušné komoře či orgánu ochrany VZ.

Některé delikty poskytovatelů

- Neumístí seznam cen, nevystaví účet
- Neopatří ZZ označením –jméno, firma, IČ
- Neuvede údaj o zástupu při nepřítomnosti
- Nezpracuje seznam zdravotních služeb u kterých bude vyžadovat písemný informovaný souhlas
- Nepředá údaje do NZIS
- Neumožní nahlédnutí do dokumentace
- a její kopírování
- Nevede evidenci o stížnostech a jejich vyřízení.

Návrhy Ústavnímu soudu

- Návrh skupiny poslanců – zrušit celý zákon
- Návrh skupiny senátorů – zrušit „přeregistrace“, registry zdravotníků i další, některé sankce dle zákona o zdravotních službách a možnost ZP vést správní řízení a ukládat pokuty poskytovatelům zdravotních služeb – tedy smluvním partnerům.

Návrhy novel zákona o ZS

- Návrh pana ministra – změna § 35 – návrat prakticky ke stavu dle zákona 20/1966 Sb.
- Zrušení odstavce 3 § 34 – IS znovu 30 dnů
- Návrh senátorů – totéž a navíc změna ohledně omezovacích prostředků a hlášení, právo ČLK na dokumentaci.

Doporučený postup u problému

- Nejprve ujasnit medicínský a právní stav věci, konzultovat se znalcem či jiným odborníkem, právníkem, komorou...
- Do té doby se neukvapovat – nemluvit, nepsat, nepodepisovat (nebo se pak nedivit)
- Ujasnit strategii postupu a podle ní jednat
- Vše co řeknete nebo napíšete, může být použito proti Vám...

Mimosoudní vyřízení sporu

- Příklad v úvahu tam, kde nárok a svou odpovědnost uznáváme a máme souhlas své pojišťovny – písemně. Jinak škodu nehradí!
- Písemnou dohodou schválenou pojišťovnou a právníkem řešící všechny nároky
- Je nesmyslné, pokud poskytovatel svou odpovědnost neuznává

Postup při trestním řízení

- Zajistit dokumentaci, připravit vysvětlení
- Není důležité co se hovoří, ale co se píše!
- V případě obvinění – stížnost a obhájce
- Pozor na znalecké posudky – odbornost znalců, zadané otázky, znalost podmínek
- Neuznávám-li odborné pochybení – možno žádat o posudek OK VR ČLK a přibrat soukromého znalce i ústav.
- Podpora právní kanceláře ČLK

DÍKY ZA POZORNOST !

- ČLK, právní kancelář, Lékařská 2, Praha 5
- pravni@clkcr.cz
- Telefon 257 217 226
- Tísňová linka 721 455 456 (pondělí-pátek, jinak lze nechat hlasovou zprávu a právník Vás bude kontaktovat nejbližší pracovní den)